

hold til dette initiativ bemærker Fafinski, at CERT ikke kan eksistere i et lovmæssigt vakuum. Imidlertid giver CERT en alternativ respons og tilbyr en daglig oversikt over tilfælde af computermisbrug.

Denne bog er rettet mod jurastuderende med speciale i IT-ret samt mod sociologer og kriminologer, men er, efter min vurdering, mere brugbar for studerende i UK end i Skandinavien. National lovgivning fylder en betydelig del af bogen og er dermed mindre interessant for andre nationaliteter, med mindre man specifikt er interesseret i engelsk lovgivning på dette område. Som kriminolog er jeg mest begejstret for kapitel 5 med titlen 'The risk of computer misuse and its governance'. I dette kapitel fremlægger Fafinski en interessant analyse af computermisbrug ud fra et risikosamfundsmæssigt perspektiv.

Peter Kruize

Københavns Universitet

Steve Hall, Simon Winlow and Craig Ancrum: Criminal Identities and Consumer Culture. Crime, exclusion and the new culture of narcissism. Willan Publishing, 2008.

Noen år tilbake ble jeg møtt med opplysninger fra ansatte ved politihøgskolen at en av de vanligste inngangsportene for kriminelle karrierer hos ungdom var presset i retning av å anskaffe merkevarer, klær, skor og andre statussymboler. Ungdom stjal enten fra butikker med merkevarer eller skaffet til veie penger for å kunne kjøpe dette. Merkevarenes symbolverdi var tydeligvis så sterk at den presset ungdom inn i kriminalitet. Opplysningene "passet ikke inn" i min tradisjonelle kriminologiske forståelse og jeg mer eller mindre avfeiet det hele med at dette sikkert ikke var noe omfattende problem.

Etter den tid har jeg for så vidt snublet over forskning som langt på vei peker i samme retning. Elisabeth Næss sine observasjoner av "K-gjengens" forbruksmønster og pengestyrte kriminalitet er et eksempel. Hun understreker at flere former for økonomisk motivert kriminalitet ikke har som hovedformål å finansiere fornuftige pengeplasseringer eller kun er for å overleve, men at de i mange tilfeller er motivert av behovet for å anskaffe ting og å finansiere en livsstil som vanlige lønsmottakere kanskje ikke riktig forstår. Sandberg og Pedersens gategutter som selger hasj i boka "Gatekapital" gjør dette langt på vei for å finansiere festing, spandring på damene og å kunne være "konge" for noen korte øyeblikk. Mika Junninens finske storsmulgere brenner av penger i et like høyt tempo som de strømmer inn. Ikke mye økonomisk rasjonalitet der i gården, men desto høyere sigarføring. Mye av det samme finner Per Ole Johansen som kjennetegnet hos sine

spritsmuglere og en rekke studier fra BRÅ angående pengebevegelsene innen organisert kriminalitet i Sverige viser at penger ofte har en ganske annen betydning for disse gutta (for det er de jo) enn man ofte antar. Penger er tegn på suksess når de omsettes i forbruk, særlig i forbruk av luksusgjenstander, biler, klær og god dop. Pengene kjøper status gjennom konsumpsjon av de rette symboler.

Nå har det kommet en bok som spesifikt tar for seg tema, kriminalitet og konsumpsjon. *Criminal Identities and Consumer Culture* (heretter *criminal identities*) er en av de mest fascinerende kriminologiske fagbøker jeg har lest på lang tid. Det er en tidvis svært deprimerende bok å lese basert på etnografiske data fra slummen i det post industrielle nord England. For Hall, Winlow og Ancrums kilder lever et liv med kriminalitet som synes både tomt, meningsløst (i ordet rette mening), håpløst og uten store muligheter for bedring.

Criminal identities er dessuten et oppgjør med store deler av den "gamle" kriminologien. Boka balanserer godt mellom etnografiske data og teori.

Kort fortalt viser *criminal identities* hvordan den tradisjonelle engelske arbeiderklasses livsgrunnlag, verdier og kultur ble rasert med de store strukturelle forandringer som skjedde på 1970 og 80 tallet. Når industri ble nedbemannet, rasjonalisert, automatisert og flyttet utenlands så var det ikke bare arbeidsplassene som ble borte, men også en hel klasse, livsstil og kultur. Tidligere hadde det eksistert et solid samhold, noen klare normer for hvordan livet skulle leves med en viss ære og stolthet koblet til nabolag, klasse og arbeidsplass. Dette synes nå nærmest fullstendig utradert i ruinene av de engelske arbeiderklassebyene. I stedet vokste det frem hele samfunn hvor de unge langt på vei er fratatt mulighetene for annet enn et liv innen lavlønnede "McJobs", med dårlige arbeidsforhold, manglende samhold ansatte i mellom og lav lønn eller liv på sparebluss i falleferdige områder oftest på en form for sosial stønad. At mange i en slik situasjon søker et liv i rus er forståelig. At noen også ser kriminalitet som en vei ut av situasjonen er også forståelig.

Hall, Winlow og Ancrums respondenter, som de har fulgt i en årrekke, fremstår ikke på noe vis som helter eller ærverdige. Drivkraften bak kriminaliteten er ønsket om et bedre liv. Men hva legger de i det? Det finnes ingen Robin Hood i fortellingene. I stedet er de drevet av ønsket om å heve seg over andre gjennom statussymboler og konsumpsjon. I stedet for at identitet knyttes til andre og deltakelse i kollektiv kjøper man seg identitet. Konsumpsjon av de rette varer og symboler knytter den enkelte opp mot andre som har disse tingene. På denne måten blir man *noe*, uten er man en taper. Symbolene er plukket rett ut av moderne populærkultur, media og markedsføring. For guttene er nye plettfrie "trainers" – helst Nike eller Reeboks sammen med sportsklær fra Armani, en BMW og bruk av de rette narkotiske stoffene (Kokain) toppen av lykke. Suksess kan også leses i

antall flatskjermer, surround anlegg, spillkonsoller og lignende. Lykken er å konsumere de rette tingene og å vise det frem for alle og enhver. Kriminalitet blir bare en måte å skaffe de rette tingene for å bygge egen identitet og selvfølelse. Rappere (Gangsta) og moderne street kultur er en viktig inspirasjonskilde. Guttene har ellers et meget nedsettende syn på andre som bor i deres nabolag som ikke har de rette tingene, disse omtales med en rekke degraderende uttrykk. Mest avsky rettes mot de som bruker livet på lavlønnede McJobs og som handler på lavpriskjeder, som følger reglene og de som ender opp som alkoholikere og utslåtte. De få jentene som er med i materialet deler de samme verdiene. Prostitusjon kan tidvis være en mer innbringende aktivitet enn guttenes pushing og tyverier. Jentene selger seg for å kunne få en flik av det gode liv med høyt konsum av merkevarer og "nese-pudder".

Den fullstendige mangel på sosialt samhold og solidaritet er nok noe av det verste ved disse beskrivelsene. Den grunnleggende ambivalens respondentene har overfor seg selv er like ille. For de aller fleste ble ikke kriminalitet noen vei ut av marginalseringen, mange går i stedet til grunne og ender selv opp som slaver av et nytt system med stoffproblemer og gjeld samtidig som de ser at de ikke når opp slik at de kan skaffe de rette statussymbolene. For mange blir dette det endelige nederlag påspedd et og annet fengselsopphold.

Roten til mye av problemet finner Hall, Winlow og Ancrum innen konsumpsjonskulturen, men også, interessant nok, innen motkulturen og generelt den politiske utvikling i de vestlige samfunn de siste 40 årene. Det synes ganske klart at det ikke er Marx som har vunnet disse guttenes hjerte, men Nike, Audi, Armani og 50 cent.

Boka er også et sviende oppgjør med store deler av kriminologien og kulturstudiene som har sett på den moderne populærkultur og markedsføring de siste par tiår. På 1980 og 90 tallet ble konsumpsjons- og populærkulturen beskrevet som en kultur hvor ungdom kunne bygge egne identiteter, leke med symboler og være kreative. Altså stort sett i positive termer. Det er lite som vitner om kreativitet og spill med symboler hos respondentene i criminal idenities, i stedet fremstår guttene og jentene som rene slaver av moderne markedsføring.

Forfatterne er ikke nådige med 60 og 70 tallets radikalisme som de betegner som nedbrytende og uansvarlig fordi liberalismen og pluralismen åpner opp for en form for normativ oppløsning som kaster ut demokratiet og sosiale verdier sammen med gamle fordommer. Motkulturen, som vanligvis presenteres som frigjørende, er ikke det for forfatterne. I stedet hevder de den gikk den hånd i hånd med kapitalismen og ble til konsumpsjonspress, dessuten fungerte den under rette omstendigheter som nedbrytende på den politiske utviklingen som skjedde etter krigen i retning av sosial velferd.

Som leser undres man over energien i kritikken av liberalismen, motkulturen og kriminologien. Man leter etter hva forfatterne eventuelt vil ha i stedet. For en nordisk kriminolog kan det kanskje synes noe ironisk at de rett og slett å ønsker sosialdemokrati og velferdsstat av tilnærmet nordisk modell. Sosialdemokratiet og velferdsstaten fremheves som en farbar vei for å unngå den totale nihilisme og narcissisme som preger deler av dagens vestlige samfunn. Samtidig viser de at dette var en politisk mulighet som i store deler av den vestlige verden ble utmanøvrert av hva de beskriver som liberale politiske krefter på 1970 og 80 tallet. Det som i stedet vant frem var en asosial individualistisk markedsliberalisme som uhemmet spilte kynisk på menneskers forakt for svakhet. Industrien vant frem med sin markedsføring på en så effektiv måte at politiske løsninger i seg selv har gått ut på dato, hevdes det. I stedet har vi endt opp i en situasjon hvor vi er så manipulert av reklame og markedsføring at vi tror det eneste som kan gi lykke er forbruk av de rette tingene.

Det er for øvrig interessant å merke seg at venstre-radikale får like mye kritikk som liberale politiske krefter for å forklare denne negative utviklingen. *Criminal identities* er som nevnt deprimerende lesning. Man kan spørre om forfatterne ikke overdriver. Forfatternes engasjement og sinne henger tydelig sammen med de erfaringer de har gjort etter mange års arbeid i disse miljøene. Det politiske raseriet rettet mot ødeleggelsen av ikke bare britisk industri, men også mot arbeiderklassekulturen, den politiske bevissthet og livsbetingelsene til de som er født inn i disse stedene er høyst forståelig. Det er ikke mye Adensfield i deres beskrivelser, det finnes intet samhold, ingen gruppefølelse, ingen tro på annet enn seg selv, ingen bevissthet om hvilke prosesser det er som styrer deres liv og kun tom selvopptatthet som reflekteres i et like intenst hat overfor "taperne", som er forbløffende like dem selv. At forfatterne har gjort meget gode observasjoner og refleksjoner rundt disse forholdene er hevet over enhver tvil.

Forfatterne tydeliggjør at roten til problemene er politiske. Samtidig en situasjon hvor befolkningen i de områdene de beskriver fremstiller ikke lenger ser noen politiske løsninger på sine problemer. Mangelen på kollektiv bevissthet og troen på at man må stå sammen for å løse problemene er slående. Det kanskje verste er å se hvor langt individualiseringen har kommet. Det finnes ikke lenger noe vi i *criminal identities*, mangelen på det kollektive er slående og følelsen det bringer med seg er isende kald. "There are no such thing as society" sa Thatcher, hun har fått det som hun ville.

Men det er også klart at overføringsverdien til nordiske forhold tidvis kan virke begrenset. De nordiske sosialdemokratiene har til en viss grad fungert som buffer. De nordiske land har heller ikke vært like industrialisert eller hatt en arbeiderkultur som kan måle seg med den britiske. Likevel er det slik jeg innlednings-

vis påpekte noen helt sentrale trekk som man kan se innen yngre vinningskriminalitet og særlig innvandrerungutters deltakelse i organisert kriminalitet som rimer godt med hva som beskrives i *criminal identities*. Betydningen av symboler som merkeklær, tykke gullkjeder, smykker, riktig after shave og luktevann, dyre klokker, biler, lydanlegg og konsum av partydop er merkbart i miljøer også i Norge. Fra studiet av gjenger og organisert kriminalitet vet vi at vektleggingen av identitet og symboler er meget sterk i flere kriminelle miljøer.

Til slutt kan en spørre om ikke forfatterne tidvis skriver med litt for bred penn. Mye av kritikken blir etter min mening for generell. Det er klart at forfatterne ikke fremfører en teori eller forklaring som tar for seg alle former for kriminalitet. Hvis man leser *criminal identities* på denne måten så har man misforstått forfatterens intensjoner. På den annen side er mye av deres kritikk mot kriminologien ganske generell og jeg synes her de tidvis skyter godt over mål.

Boka er fascinerende fordi den med utgangspunkt i studier på individnivå klart viser hvordan de store samfunnsmessige, økonomiske og politiske forandringer formidlet via media og reklame har tatt grepet direkte på den enkelte. Frarøvet vernet av en lokal og klassemessig kultur står den enkelte alene. På denne måten viser forfatterne betydningen av studier på individnivå som tar for seg identitet som en viktig forklaring på kriminelle karrierer.

Man kan også spørre seg om overføringsverdien til andre land og kulturer. Man kan nikke gjenkjennende til deler av hva som beskrives også når det gjelder nordiske forhold, men det er også mange vesentlige forskjeller i historie, økonomi og samfunnsforhold som gjør at *criminal identities* tidvis kan oppleves som noe eksotisk.

Noe av den kritikken som forfatterne reiser mot 50 og 60 tallets motkultur og venstre radikalisme er i beste fall ganske ahistorisk og ensidig. Å hevde at motkulturen har ansvaret for Reagan og Thatchers politiske "suksess" på 80-tallet er vel kanskje noe drøyt? Like drøyt er det vel å fremstille motkulturen nærmest utelukkende som en nyttig redskap for kapitalismen, som et blindt opprør som raskt ble kjøpt opp og siden brukt av markedskreftene. Det er noe rett i dette, eksempelvis ble hippie kulturen og punken raskt kjøpt opp og ble en motesak. Men den såkalte motkulturen bestod likevel av så mange ulike fasetter og retninger at det vil være ganske absurd å hevde et så enkelt syn. En kan også stille spørsmål ved om disse samme retningene må ta ansvaret for de normative oppløsningene som forfatterne beklager seg over og hvorvidt dette tapet er så mye å sørge over.

Uansett vil jeg anbefale *criminal identities*. Boka er en skikkelig gyser som vi sier på norsk. Den har mange gode sider, særlig ved å bringe inn perspektiver ved studier av ungdomskriminalitet som for lengst burde vært på plass. Fremstillingen bygger på langvarige etnografiske studier, men er som seg hør og bør spekket med

teori og man mer enn aner uenigheter og akademiske feider som bobler i teksten. Ut over dette er det en leseverdige bok som bør ha relevans for flere enn de som holder på med studier av ungdomskriminalitet.

Paul Larsson

Politihøgskolen i Oslo

Jane Wood & Theresa A. Gannon (eds.): Public Opinion and Criminal Justice. Willan Publishing, Cullompton 2009.

Boka er ei samling av 10 tematiske artikler som presenterer og drøfter foreliggende forskning. Artikkene belyser ulike aspekter ved forskning som undersøker oppfatninger blant publikum om forhold som kan ha betydning for kriminalpolitikken.

Artikkelsamlingen er todelt med fem artikler i hver del, og i den første delen belyser forfatterne nokså generelle spørsmål. I første kapittel presenterer og drøfter forfatterne viktige begreper som holdning og holdningsdannelse og psykologiske teorier om hva som påvirker holdninger og kan føre til endringer av dem. I andre kapittel diskuteres grunner til at offentlige meninger kan ha kriminalpolitisk betydning, samtidig som det blir ganske klart at på dette området er det mye man har lite og usikre forskningsbaserte kunnskaper om. Forholdet mellom politikk og offentlig opinion er et vanskelig forskningsmessig tema, også fordi det ikke er opplagt at politikk i et og alt skal være i overensstemmelse med opinionen. I det tredje kapitlet gjennomgås forskning som forsøker å belyse hvilke forhold som bidrar til å prege holdninger til og oppfatninger om strafferettssystemet: personlige kjennetegn, holdninger og erfaringer, samt medienes store betydning, er blant de hyppigst undersøkte faktorer. Fordi forskningsoppleggene som har vært anvendt er sprikende, blir det også vanskelig å trekke generelt gyldig kunnskap ut av de mange undersøkelsene som kapitlet bygger på. Temaet for det fjerde kapitlet er dødsstraffen i USA, om – og i hvilken grad – den har støtte i den amerikanske befolkning. Her trekkes det inn mye forskning som tyder på at det trolig er en myte at dødsstraffen har bred og ubetinget støtte, uten at dette umiddelbart fører til avskaffelse av dødsstraffen. Om det derved kan konkluderes at myten holder dødsstraffen i live, er vel mer tvilsomt, men gangbart innenfor en funksjonalistisk ramme. I det siste og femte kapitlet i denne delen drøftes en rekke viktige metodespørsmål man står overfor om man vil foreta presise målinger av holdninger knyttet til kriminalpolitiske spørsmål. Kapitlet frembringer ikke noe nytt, men gir en konsis oversikt over generelt viktige metodespørsmål.

De fem artikkene i bokas andre del tar opp mer spesifikke opinionsmessige spørsmål som har fått forskningsmessig oppmerksomhet. Kapittel 6 handler om